

gih komisijnih opravkih v okraju pozvedati po razpisanih organih gozdne razmere gledé postavno predpisane gospodarstva.

Posebno nalogo pa imajo cesarski gozdni tehniki, te razmere na svojem popotovanju prav dobro preiskavati in te v vednem razvidu imeti.

Da se ta razvid, ki je nepogojno potreben za vspešni razvoj opravilstva političnih gospodk, kakor tudi deželne gozdne tehnika pri zvrševanju gozdne postave na najzanesljiviši način doseže in v prid gozdnega gospodarstva stalno koristi, je ena izmed najbistvenejših nalog gozdnega tehnika, da izvrši gozdno preiskavo posamesnih v njegovem uredskem okrogu ležečih gozdnih obsežkov; to je, da zaporedoma prehodi in popiše gozde in pozvé tiste stvari, ki so z ozirom na gozdno postavo in zavolj vpliva na gozdno gospodarstvo in gozdno deželno statistiko posebno važne.

Za take, pozvedeti se imajoče gozdne važne stvari, vzlasti gledé večih gozdov in skupaj držečih se gozdnih obsežkov, imajo veljati vse tiste dejanske razmere, ki imajo velik vpliv pri izvrševanju ukazov gozdne postave gledé gozdnega posekavanja, spodreje, pokončavanja, branilnih gozdov, v prepoved detih gozdov, gospodarskih načrtov, potem gledé gozdnega gospodarkega in gozdnega varstvenega osebja, lesnih pridobitnih naprav, gozdnih požarov in poškodb po žužkih, kakor tudi sploh gledé drugih naredeb za povzdigo gozdnega gospodarstva.

Pozvedeti je tedaj vzlasti: lega in kakovost tal, z ozirom na orografične, hidrografične in geognostične razmere, kolikor imajo vpliva na gozdno gospodarstvo; velikost posamesnih posestev po katastralni meri; v katastru vpisana in najdena vrsta lesa; obstoječe in razvijajoče se razmere, katere vrste je gospodarstvo, vzlasti, ali traja neprenehoma ali pretrgoma, kaka je gospodarska vravnava (koliko nese dobička, kaki so gospodarski načrti, razvršitve); kako se mladje zareja, vzlasti pri umetnih kulturah, kako se drevesa gojé; potem koliko se glavnega pridelka in postranskih rabnin po vrsti v primerni množici zdaj dobiva, in bi se dobivalo pri rednem gospodarstvu; koliko časa preteče, predno se z nova na istem kraju seka, kako se gozdni pridelki dobivajo, zdelujejo in prodajajo, kakor tudi, kake posebno važne naprave so za te namene in za namene gozdnega obrtstva, in kakove so te; kako se z lesom dela in kako se rabi, vzlasti gledé napak, ki se imajo odpraviti in zapravljalnost pri drvarjenju, razprodaji, pri lesni rabi za ogenj, za oglje, za stavbe, za ograje, pri paši itd.; potem katero srednjo ceno imajo gozdni pridelki, gozdna gojitev na poljih (drevesnopoljsko gospodarstvo), ali so morebiti nadomestna sredstva za les in kako se rabijo, važnejše vzajemne dotike med poljedelstvom in gozdarstvom; potem posestne razmere, obremenitev z služnostjo; kake so rabne pravice v občinskih in družabnih gozdih: postavljeno gospodarsko in varstveno osebje gledé števila in razmere k velikosti gozdov in posebno zapomljive službene in plačilne razmere.

§. 15. Za vspešno rabo pri gozdnem preiskovanju imajo se gledé zadevajočih gozdov dotični uredski znamenki pri uradnih in občinah na mestu, kjer prebiva gozdni tehnik, kakor tudi v drugih okrajih kolikor močé popolnoma nabirati, in sicer posebno iz gozdnih katastrof, če so že poprej bili napravljeni, iz katastralnih map, iz glavnih knjig posestva, iz zapisnikov zemljiščinih parcel in cenitnih spisov za kataster zemljiščinega davka; potem iz izvršenih političnih opravnih spisov, nanašajočih se na gozdno postavo, in obravnav, odlokov in zaznamkov, gledé zapovedanih spodrej, gledé gozdnih pokončavanj, branilnih gozdov, gozdov v prepovedi, gledé obstoječih služnosti in družabnih pravic,

gledé pridobitnih naprav in dovoljitev o teh, gledé poškodb po žužkih itd. in pri gozdnem preiskovanju se je tudi prepričati, ali so se zadevajoči gosposkini ukazi in odloki izvršili ali ne.

Sicer se imajo dopolniti te pozvedbe, gledé stvari, katere so važne za gozdni popis nekoliko po razgovorih z občinskimi prvostojniki, z udi kmetiških in gozdnih društev, gozdnimi lastniki in njihovimi gospodarskimi osobami, nekoliko s tem, da se pogleda, koliko nesó, da se pregledajo gospodarski načrti in drugi gospodarski spisi, kolikor je to mogoče.

Kolikor je to za omenjeni namen potrebno ali zaželjeno, naj gozdni tehniki občinske prvostojnike, kakor tudi gozdne lastnike ali njihove gozdne osebe povabijo, da gozde skupaj z njimi obhodijo, ali naj se obrnejo na zadevajoče gozdne lastnike ali više gosposke, da gozdne osebe pomagajo, da podadé pripomočke in izpiske, ali dovolé, da se preberó.

§. 16. Gozdno preiskanje se ima opravljati od občine do občine, in sicer pred vsem gledé gozdov v tistih občinah, kjer po dozdanjih pozvedbah najbolj potrebujejo gozdne razmere uredbe in ima se raztezati na vse gozde, ki so v dotični občini.

Če se pri preiskovanju zavolj premalo časa ne more pozvedeti vse, kar je potreba, morajo se s pridržkom pozneje dopolnitve važnejše reči zaznamovati in preiskati se imajo vzlasti važnejši gozdi, vzlasti tisti, pri katerih se vidi, da so bistveno v dotiki z gozdno postavo, ali se pa mora pričakovati, da se gozdno gospodarstvo vsled preiskave znamenito zboljša. (Dal. prih.)

Politične stvari.

Govor poslanca Hermana

pri adresni debati v državnem zboru.

Dokazovalo se je, da mora državni zbor oziroma deželni zborov samostalen biti zavolj upora, ki so ga deželni zbori razodevali o volitvi poslancev v državni zbor. Ne da bi ta upor prevdarjali, ne da bi poslušali pravične tirjatve in želje deželnih zborov, ne da bi se z njimi spravili, so še samovoljno ovrgli njihovo pravico, pošiljati v državni zbor poslancev izmed sebe, ki se opira na cesarsko pismo 20. oktobra 1860. leta in še celó na februarjevo ustavo, ter so izrekli samostalnost državnega zbora samosvojnosti deželá in kraljestev v škodo. In to je storil državni zbor, ki so mu celó njegovo postavnost spodbijali, ki mu je bilo mogoče sklepe delati le vsled neznanskega pritiskanja pri volitvah, ki so se mu zoper to samovlastnost upirali mnogi poslanci v državnem zboru in pa ljudstvo zunaj državnega zbora. (Oho!) Zavolj teh okoliščin — ne govorim v imenu posebne združbe — smem v imenu svojih volilcev izreči, da je postava 2. aprila 1873. leta sicer dana, a ne po pravici. (Oho!)

Predsednik (govornika ustavlja): Državne temeljne postave so pravna podlaga našemu zboru; toraj ne morem pripustiti, da bi se njihovi veljavnosti ugovarjalo.

Poslanec Herman (nadaljuje): Mislím, da jaz, ud te zbornice, smem vir postav preiskovati in pretresovati — da, še več rečem, in tedaj v imenu svojih volilcev očitno ugovarjam tem postavam.

Po takem potu postave delati sicer marsikomu pristuje, pa svobodno in po ustavi to ni, in nobeden se ne sme pohujšati, ako se upiram zoper te postave, in iz tega upiranja ne more zopet izhajati pravica, izmisliti nove sile, s katerimi bi se ta upor ustavil.

S to postavo je pa tudi oziroma volitvene pravice

pravemu ohranilnemu ljudstvu v škodo in meščanstvu s premakljivo istino v prid nastopila enakopravnost, ki nas z veliko žalostjo napolnuje gledé pravice, ljubezni in modrosti v državnem vladanji; in če še pomislimo, da je ravno tista vlada, ki je to postavila na dan spravila, tudi volitve izvršila, se, gospôda moja! lahko razumeva lice te zbornice, in se mora tudi milovati ljudstvo, ki je zopet volilo, dasiravno je vedelo, da bo večina v manjšini in da se bodo delale postave in sklepi, ki njegovi lastnini ne bodo primerni.

Gospôda moja! postava 2. aprila 1873. in sestava te zbornice je zmaga in utrditev stanja in zmage ene stranke, enega stanú, enega plemena (smeh), nemškega meščanstva. (Nemir.)

Predsednik: Gospode prosim nekoliko več tiho, ker sicer ni mogoče slišati gospoda govornika.

Poslanec Herman (povzame besedo): In da bi bilo v takih okoliščinah drugim ljudstvom in strankam mogoče popolno razodeti svoje želje in pravice v tej zbornici in jim dobiti veljavo; nadalje, da bi se na tej podlagi nasprotja poravnala in naredil stanoviten mir, da bi se po tem potu pospešila edinost in moč v državi, to se bo težko trdilo in dokazalo; ravno nasproti moremo reči, da s temi postavami je napovedan nov boj ljudstvom, deželam in kraljestvom (na levici: oho! gotovo ne!) in da se je tako napravil stan, v katerem se bode država in njene dežele med sabo bojevale in njihove najboljše moči ugonobile.

Moja gospôda! Avstrijska ljudstva samovladarsko neomejeno vlado še prenašajo, ali stranke s samosilstvom ne morejo prenašati. Da pa vsi ne morejo pridobiti tukaj veljave svojim pravicam in željam, to priča ravno naša manjšina, in to pričajo tudi prazni sedeži.

Omenili so se tudi poslanci teh sedežev. Ker sem njih misel, si štejem v čast, da spolnim dolžnost in se poženem za nepričujoče.

Čehi so bili na Dunaji in so se z nami posvetovali, in so se potem zopet domú vrnili. (Smeh.) Rekli so: Avstrija je pod varstvom stanovitne, blagovite, če tudi brez njih narejene ustave; njeno gospodarstvo ima po uradnem poročilu (smeh) neizrečen pospeh; mir, ki se ima utrditi, je že tudi res narejen (smeh), in razkričano hujskanje zoper duhovne je že gotovo nehalo; očitna in zasebna npravnost je izvrstna. Ker je vse tako dobro, jih tudi ni treba, in zato ostanejo domá. (Dobro! na desnici in smeh.)

Svetovna razstava je bila sicer draga in okoliščinam neprimerna potrata, pa večidel primankljeja bo vendar zopet njih zadel, zato pohvale radi drugim prepusté. (Dobro! na desnici in velik smeh.)

Od Slovanov, in zlasti od Čehov nočejo na Dunaji, kjer le nemški duh namesti izgnanega svetega duha vlada (velik smeh).....

Predsednik (ustavlja): Gospôda govornika prosim, naj glasneje govori, ker ga sicer ne morem razumeti.

Poslanec Herman (povzame besedo): Rekli so, da od njih na Dunaji nič nočejo vedeti, in se jim nočejo vsilovati; kar pa hočejo, to so jim že stokrat povedali, zato pa nič ne morejo pomagati, če imajo na Dunaji tako kratek spomin, in če danes nič več ne vedó, kaj so včeraj govorili. (Smeh na desnici.)

Na prosto pot, katero so jim bili enkrat odprli, bi bili, pravijo, radi stopili, pa, predno jim je bilo to prav mogoče, so jim jo zopet zaprli. Pozneje so bili še dvakrat vabljeni, da naj svoje želje in pravice naznanijo in jih z državo v edinost pripravijo; pa, ko so bili na poti proti Dunaju, so jim vrata pred nosom zaprli. To ravnanje in ta državna in vladina modrost jim ni prav razumevna. (Smeh na desnici.) Avstrija, pravijo, dokaj

nerada spolnuje dolžnost hvaležnosti, in oni nočejo k temu posebne prilike dajati. Hrvatje in Srbi so 40.000 mrličev za cesarja in cesarstvo pustili na bojišču in v zahvalo za to so brez varstva in pomoči izročeni tistim in prisiljeni k pošteni zvezi s tistimi, ki so nasprotno delali. In Sedmograjsko naj bi izvedelo, kaj se pravi hoditi v državni zbor — tako so rekli njegovim poslancem — ko so prišli v februarjev državni zbor. Sedmograjsko je izvedelo to, ker je bilo iz same hvaležnosti izbrisano izmed živih v prid tistim, ki niso prišli v državni zbor. (Dobro! dobro! na desnici.) In Čehi so vendar zmiraj svojo dolžnost spolnovali in vsako leto pridno pošiljali na Dunaj veliko milijonov, in prav veliko vojakov dajali, in v zahvalo za to je Avstrija na Pemskem, ker so se Čehi držali svoje zapisane, pripoznane in s prisego potrjene pravice, skorej delala kakor sovražnik v sovražnikovi deželi, z obsedo (ugovarjanje na levici), z globo in ječo, z zatiranjem družeb in gospodarstvenih naprav (dobro! na desnici, ugovarjanje na levici) in tako dalje in z neznanskim pritiskanjem pri volitvah. Gledé taci dogodeb bi vendar modra vlada razvidela, da ne morejo priti v to zbornico, in zato domá ostanejo.

Gospôda moja! tudi o drugem vprašanji, namreč o cerkvenem, se je tukaj tako govorilo, da se ne vjema s čutilom ljudstva in me sili na to odgovoriti. Hočejo namreč napolniti praznote, ki so jih sami storili s tem, da so odpravili dvestransko pogodbo, ker so zavolj njih prišli v tak stan, ki je škodljiv očitni npravnosti in državi veljavi. Koliko je ravno sedanje cerkveno sredstvo škodljivo očitni npravnosti, nam bode menda gospod poročevalec natančneje razjasnil (smeh na desnici); jaz si tega ne morem misliti, in kar zadeva škodovanje države veljave, si menda poročevalec misli svobodnjake, ker le ti so dandanašnji država. Ko bi se tudi drugi šteli k državi, bi se morda to ne trdilo, in če se že mora cerkveno gospostvo odpraviti, prosim, povejte mi: Kaj pa je to gospostvo? Ali tiče se morebiti le cerkvene zadeve? Ali je to gospostvo vsacemu škodljivo? (Da! na levici.) Ali bi bilo gospostvo liberalcev bolje? (Da! na levici.) Kdo pa zahteva, da naj namesto cerkvenega gospostva nastopi gospostvo liberalne države, in kdo je cerkvi nadomestovalec? Ali so ga pač kaj prašali, ali saj svetovali, da naj se vpraša?

Gospodje! Verske in cerkvene koristi niso samo koristi cerkvene vlade, so pa veliko več koristi ljudstva v najvišem pomenu, in ljudstvo se vere drži, ker se je mora držati, ker zaslédno čuti, da brez vere in brez nebožnosti vladavec in vladanci zabredejo v nered in zmešnjavo, da gre vse brez glave in križem, in da nobena država in nobeno ljudstvo brez vere ne more obstati. Ako se pregrehe, hudodelstva in nepodložnost razpasejo, ako se zgubé vse čednosti ljubezni do bližnjega, pokoršine, varčnosti in pridnosti itd., ako se vse križem meša, kdo ima škodo? Ne mara liberalna država? Ne, ampak ljudstvo; gospodje, poslušajte glas ljudstva; ako se po njem ravnate, obljubim, da bode naučni minister svoje osnove za nove cerkvene postave mogel v žepu obdržati. (Splošni smeh in nemir.)

Dandanes hoče že vsak cerkvene reči obravnavati, od ministra do kuharice na trgu (velik smeh). Vse se zaganja v cerkev, od katere vendar vsi živé. Pač da, prikupljenje pri drhali, častne službe in njih poviševanje, sedeže v zbornicah, celo ministerske službe se najlože dobé cerkvi na škodo (velik smeh in oho-klici na levici), in celó slabosti in lise se najlože dajo pokriti z obleko, ki so jo cerkvi raztrgali.

Gospodje! Cerkev je naprava za vesoljni svet in njeno kraljestvo se ne steza le samo na Avstrijo, ona kakor taka potrebuje središnega vodstva, poglavarja, društvene razredbe v svojem vodstvu, in ona ima pra-

vico sama si dajati tiste pravila in vredbe, po katerih dela in živi in svoje imenitne namene dosega. Cerkev mora učiti vse narode, njena naloga je: odgojati človeški narod, ona ima iskati božje resnice in jo postaviti kakor luč in svetilnik, na katerega morajo gledati vladavci in vladani, da ne zaidejo. Kjer se vsak obrača zgolj po révno brleči svetilki svoje pameti — in pa saj slehern ima drugo pamet — tam bo vse mrgolelo kolobocije in zmešnjave.

Gospôda moja! Država je zmožna le po zunanjem k pokorščini prisiliti, zamore le za dovršeno djanje strahovati; ali voljo za pravnost zbuditi in vtrditi, hudobne nagibe, ki gospodujejo človeku v srcu, zatirati, pravno lastnijo vpodobiti, človeka storiti človeka, tega ona ne more, to more le cerkev.

In pa saj zgolj omikanje uma ne zadostuje: petrolevcí (požigavci s petrolejem), tolikeri sleparji in goljufi (velik smeh) saj so bili vsi po umu omikani. Olika uma je le še toliko nevarniši, ako v službi pravne volje ne dela. Država gospoduje v posvetnem, cerkev v pravnem okrožji. Cerkev ni nad državo ne pod državo, ona je enakopravna z državo (ugovarjanje na levi). Le samo tam, kjer se cerkvena in svetna oblast med seboj spoštujeta in podpirata, je mir, sreča in blagoslov. Cerkev je še le državnonevarna postala, odkar so država liberalci, kateri v svojem materijalizmu vse nadzémeljsko tajé in v svoji gospodovalnosti in samopridnosti vsako nesvojo samostojnost odbijajo.

Cerkvi perut za perutjo s telesa rujejo, zraven tega pa čez gospodovalstvo cerkve kričé!

Sicer pa je veliko družih vprašanj in nadlog, ki so nam bližej in katere ima le izločno sam liberalizem na svoji vesti. Zavračam na vedno večí revšino in spačenost ljudstev; zavračam na splošno očitno nevarnost, ki vedno raste in je dosegla stopnjo, da ljudstvo žene v obup.

Zavračam na to, da obrtnijski in meščanski stan sta že v nič djana, in da kmetijstvo bode v kratkem enako in le še na niti visi. Zavračam na razdjani mir med cerkvijo in šolo; zavračam na pačenje priraščajoče mladine, da človeka obhaja strah in britkost pred prihodnostjo; zavračam na splošno dušno potrtje!

Veruje se nič več ne — upa se nič več ne; ljudstvu je odmaknjen tudi poslednji deržaj, zanašanje na pravico pri vladi. In ta liberalna politika rodi stanje, katero bi se utegnilo imenovati zmešnjava in brezvladje v malem. (Živo ugovarjanje na levi in klici: To je že prehudo!) Nobeden več ne vé, kaj hoče, kaj mora. (Smeh. Klici na levi: To je res!) To je narobe-svet. (Smeh.) Ali mar ne?

Narodi so konservativni, vlada in državni zbor pa sta liberalna in gornja zbornica še bolj liberalna memo spodnje in vlada je zdajci dospela do skrajne levice. (Velik smeh.) Vlada ni avstrijska, ona je vlada ene stranke, vse očitne zadeve, vmés celo pravstvo se od straničarskega stališa — (klici na levi: Oho! in velik nemir).

Predsednik (ustavlja): Prosim gospode poslance, da naj gredó na svoje sedeže. Ne morem govornika razumeti. Gospoda govornika pa prosim, da naj glasno govori, kolikor le more.

Poslanec Herman (na dalje): Govoril sem o nasledkih liberalne politike. K temu gre dalje: država je samovladarska, državni časniki pa péstvajo republiko in zasramujejo načela postavnih vladarstev (legitimijski princip). (Klici: oho! in smeh na levi). Narodi so v svoji večini vérní in katoliški, cesar se imenuje apostoljsko veličanstvo in ima pregovor „viribus unitis“, vladni listi se pa pečajo s hujskanjem duhovstva in s preganjanjem katoličanov in z draženjem narodov in ostala časniška drhal zaznamnujejo sléd, ktera pa tudi piše in po-

čenja takó, da pri najbolj rudeči republici se skor grje ne more.

C. k. uradniki liberalizujejo (prostomišljeno delajo) ljudstvo (splošni smeh), in vojni minister liberalizuje vojaštvo (še večí in dolg smeh), in potem se napravi sodnja preiskava, da naj se pretresa v vojaštvu nepokorščina in nepodložnost. Tako, gospodje, se spridujejo polagoma vse vrste družbinstva (smeh) in naš stan... (Glasni klici: Konec: Nasprotni klici: Pustite izgovoriti!)

Moj sklep se glasi: Stan je tak, da duh domoljubja in samodinastičnega čutila zmiraj bolj v dim gre, in da se zaupa v Avstrijo bolj in bolj iznebivajo. (Živo ugovarjanje na levi in v središču — klici: Oho!) In ravno vselej takrat se ga znebijo, kadar liberalno veličastvo zopet na krmilu sedi, in da za Avstrijo ni otenja, dokler se vladstvo ne spremeni in se ne dá vlada v take roke, da se priporočuje bolj z državovodsko zmožnostjo in z višim duhom, kakor pa z neko zamrzo zoper cerkev in druge narodovnosti. (Splošni smeh, dobroklici na desnici.)

Národne stvari.

Slovinci.

Po potnih spominkih spisal prof. Makušev.

(Dalje.)

Po tem potovanji sem se vrnil v „Weingarten“ nazaj. Ura je bila že osem, a gostilničar še se ni pokazal. Prosil sem zbuditi in spomniti ga na obljubljeni sobo, a ta še zdaj ni bila prazna; moral sem tedaj zopet celo uro čakati, dokler so me povelí slednjič po precej ozkih, strmih, lesenih stopnicah v drugo nadstropje. Odmenjena mi izba je imela tri okna — dva na mostovž in eno sosednji sobi nasproti. Pregrinjál ni bilo nič, zato niso le tisti, ki so hodili po mostovžu, ampak tudi sosedje so mogli opazovati vsa moja gibanja. Zraven tega se pa niso ne okna ne duri zapirale. V sobi so bile tri postelje tako visoke, da je bilo treba na nje plezati po lestvici. Med oknoma je stal umazan divan, poln mrčesev, pred njim pa okrogla hroma miza. Dva lesena stola, predalna omara s pokvarjeno ključavnico in na pol razbiti umivalnik, to je bil ves kinč te kleti, v katero sem bil posajen na ogled. Bilo mi je težko, a ker se je tako naletelo, moral sem se zadovoljiti tudi s takim stanovanjem. Za zajuterk mi je prinesel gostilničar tako trdih in nečednih vampov, da jih nisem mogel jesti.

Na moje vprašanje, ali pozná Bleiweisa, je odgovoril, da; a stanovanja njegovega mi ni mogel povedati. Sklenil sem tedaj odpraviti se do kakega knjigo-tržca, da bi izvedel od njega, kje živi znameniti slovenski patrijot. Gostilničar mi posodi svojo droško in peljal sem se na véliki trg k Giontini-u, velikemu Ljubljanskemu knjigarju z Italijansko družino. Kupčija s knjigami gré v Ljubljani slabo, tako, da je Giontini primoran prodajati tudi drugo šaro za pisanje in risanje, fotografije in muzikalično orodje. Kupivši pri njem nekoliko slovenskih knjig, ga poprašam, ali vé morebiti napis na Bleiweisa. „On je bil ravnokar tukaj“, je djal Giontini. Žal mi je, da niste prej prašali. Ne daleč od tod stanuje; a zdaj ga ne dobite domá, ker še le popoldne pride domú.“ Tako je bilo zopet treba odložiti obiskanje. Povem Giontiniju, kako se mi je godilo po noči ter mu potožim o svojem stanovanju. Svetuje mi pa poprašati v „Hotel d' Europe“ in prec ej se podam tje. Prazne sobe tukaj ni bilo, a hišna me je spoznala in me poprašala o neki Beneški družini, pri kateri sem bil dolgo v stanovanji. Ondi se je bila se-